

DIRECCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: Cadena de Cort, núm. 11.—PALMA.

Diada faresta

Heu serà, la qu'ab colors ben negres mos profetisaren Davit y les Sibiles y mos des- crigué ab paraules tan terribles y espan- toses el mateix Fill de Deu quant cami- nava per demunt el mon.

Un horabaixa, no gayre enfora de sa mort, estava demunt la montanya de les olives contemplant ab sos deixebles sa posta del Sol, y destriá no molt lluny el magestuós Temple y l'or- gulloosa ciutat de Jerusalem, arradossada dins son tebi mantell. Una idea trista passá á les hores per sa inteligencia divina y recordant el fatal desen- lás qu'havía de tenir aquell monument colossal, orgull y admiració de propis y estrangers, jirant- se á sos deixebles ab veu trista y afligida los digué que d'aquell magestuós edifici no'n roman- dria ni una pedra. Y recordant ab la destrucció del Temple, la fi del mon, los afegi tan terribles y horroroses paraules: «Hey haurá senyals en el sol, la lluna y les estrelles. S'espant dels homos serà tal á causa del renou de la mar y les ones avalotades, que caurán morts de por y raçel á vista de lo que á les hores sutseirà; perque caurán les estrelles del Cel y serán remogudes les virtuts totes del firmament. Y veurán venir al Fill de s'Homo ab gran poder y magestat»

Aquest mon demunt el qual donam cada dia una volta ab la velocitat espantosa de mil vuit- cents kilòmetros per minut; quant Deu vulga... se croixirá, se arruinará. Y quant arrib aquest dia y ab ell el cataclisme més horrorós qu'haurán presenciat els sigles, quant vengua aquest dia, anomenat per els antichs Patriarques é inspirats Profetes el dia de les venjances del Senyor, ses estrelles, aquestes estrelles que no més á un gra- pat de la Carrera de S. Jaume n'han contades els Astrònoms setanta cinch millons y que ses més d'elles son millons de vegades més grosses qu'el mon; ó be caurán, ó be serán remogudes del lloch ahont les collocá la ma creadora de Deu. El Sol qu'es un milló quatracentes mil vegades més gran que la terra y que cada dia escampa la vida, la llum y l'alegría demunt el mon; s'eclipse dei- xant d'encalentic é illuminar la terra. Y la mar, els abismes de la cual nigú ha pogut sondetjar, ni

sondetjará jamay, tremolant furiosa alsará atre- vides y agigantades ones, passant remoguda les fites qu'el dit omnipotent de Deu l'hi marcá el dia de sa creació. Ab una paraula s'espant qu' a vista de tals y tan extraordinaris eccenes s'apode- rerá de tothom serà tal y tan ferest com no n'hau- rán presenciat altre igual demunt el mon, els fills d'Adam prevaricador.

Y llevar... arraplegats á cop de trompeta en el vall de Josafat, com diu el Profeta Joel, (1) rea- nimades altra vegada per l'álit omnipotent de Deu les despulles dels nostros còssos, com retor- nen papallones les orugues ferides per el sol de Primavera; presenciarem astorats la magestuosa vinguda del Fill de Deu, que revestit de poder y brandant l'espasa de sa justícia, vendrá á dama- nar, devant totes les nacions y pobles del mon, pública reparació á la justícia tan descaradament trepitjada y á la misericordia tantes vegades ofesa.

Y s'obrirán de bat a bat les conciencies de tots, manifestantse devant tothom lo més amagat del cor humá; y se veurá qui va esser bo de bon de veres en aquest mon, y qui sols ho aparentava, qui tenia rahó y qui no'n tenia. Se sabrá á costa de quantes ignominies, afrontes y calumnies trun- faren molts en aquest mon y a costa de quants de sacrificis de tothom ignorats, tengueren altres que plorá y roagar totsols les opresions dels més poderosos; y se pesarán dins la balansa de la jus- tícia divina totes les obres d'iniquitat; les injus- ticies fetes a les sordes y els robos que tiraren dins s'avench de la miseria y tal vegada de s'afronta a moltes d'ànimes hermoses é innocens. Se sabrá finalment perquè els bons sufriren ab paciència les impertinencies dels dolents y perquè aquests tan espesses vegades oprimiren y calum- niaren als bons demunt el mon. Ab una paraula, tot lo més secret y amagat de la conciencia hu- mana se publicarà y a las clares se manifestará devant tothom per eterna reparació de la virtut y de la justícia per tants molts despreciada, tre- pitjada y oprimida. ¡¡Quina diada tan faresta!!

¡Si hey pensassem ab aquest dia, de quin'altra manera aniria el mon, de quin'altra manera viu- riem; No dirien mentides els botigués, ni roba- rien els comerciants, ni vendrien noveles asque-

(1) Joel cap. 3 v. 2'

roses els llibretés, ni se bareyaríen el periodistes, ni lletjiríen diaris dolents els desenfeynats, ni xerrarien dels altres els llengaruts, ni calumniaríen els venjatíus, ni calumniaríen els missés ni cercarían feyna els procuradors, ni flastomarién els carreters, ni becaríen dins les iglesies ses beates, ni se riuríen dels bons els dolents, ni ofendrien á Deu el desenfreits, ni se mesclaríen en política els manastrals ni en còses de relligió els sabatés. Aniriam més be que no anam.

MOSSEN MANUEL

Observación

Por estar del todo conformes con la que, uno de nuestros más queridos colaboradores, ha publicado en *El Heraldo de Inca*, transcribimos los párrafos siguientes:

«Jamás he podido contemplar con sangre fría las irreverencias hechas á las venerandas tradiciones de mi pueblo, ni puedo tragar sin justa cólera la profanación de los monumentos y reliquias que nos legaron nuestros padres. Parecido disgusto tuve cuando ví derribar el Oratorio del antiguo hospital que tantos recuerdos encerraba para la historia y la piedad cristiana de los inqueros. (1) En la convicción que tenía de no ser atendido por nadie, me callé como un muerto, aunque no me faltaron ganas de echar una maldición sobre los fautores de semejante acto.

Más ahora no puedo aguantar más; voy á dejar sentir una queja sobre mi pueblo.

Cuando desapareció el cementerio que existía enfrente la Parroquia trasladaron los huesos de nuestros antepasados al citado Oratorio (2) para que descansasen en tierra sagrada. (3) Muchos hombres que viven aún, pueden dar fé de este traslado porque lo recuerdan perfectamente ¡que abandono! Yo mismo he visto estos días: huesos humanos mezclados con la tierra cavada, con motivo de construirse una pared al lado de la calle de Palmer.

La impresión que ha recibido mi corazón ha sido grande y desagradable, al ver la dejadez y abandono de los inqueros. En medio de estos huesos, me dije, había nervios y venas; por estas venas circulaba sangre noble y generosa, la misma sangre que hoy corre y dá vida á nuestro corazón. ¡Son nuestros abuelos.... son los restos de aquellos hombres que formaron nuestra Ciudad; que empezaron á dar vida y empuje al Comercio y á la Industria con la creación de ferias y mercados que tantas ventajas nos reportan. Son los despojos de aquellos agricultores que poblaron nuestras campiñas de árboles frutales que son una de las principales riquezas de estas comarcas.

(1) En el Camarín de la Capilla del Santo Cristo de la Parroquia existe custodiada dentro un marco, una acta notarial atestiguada por varones dignos de fé, que explica el portentoso prodigio que en la Iglesia del hospital se realizó.

(2) Entrando por la puerta principal tenían que bajar en él con algunos escalones. Después de colocados los huesos de referencia, se llenó de tierra hasta ponerlo á nivel de la plaza. Supongo que esta tierra sería la misma que había en el cementerio, pues á juzgar por las señas que todavía se ven en la torre llegaba á gran altura.

(3) Por cierto que los degeneradores de Inca no les han dejado descansar en paz con los bailes y otros espectáculos inmorales que allí dentro se daban. ¡Esto es horroroso! ¡Los nietos danzar encima de sus abuelos!

Son los sagrados restos de aquellos cristianos que edificaron las esbeltas iglesias que tenemos para adorar la Omnipotencia Divina. Ellos nos dejaron las costumbres y tradiciones que forman el distintivo de nuestro carácter; la fé que nos moraliza; la honradez que nos ennoblece y un nombre glorioso y respetado entre los demás pueblos de Mallorca.

Sí, queridos lectores, los huesos de nuestros padres, de hoy en adelante descansarán enterrados en una de nuestras plazas, y encima de ellos, tendremos nuestras diversiones, haremos nuestros comercios y tal vez nuestras injusticias y maldades!

Y después de esto, ¿nos enorgullecemos de que la Ciudad de Inca toca al apogeo de la civilización? ¿O solamente estriba la cultura de un pueblo en el embellecimiento de edificios y calles y en el ensanche de plazas y mercados? cosas hay, compatriotas míos, más cultas y sagradas que los progresos materiales; como la Religión, la moralidad, la honradez y el respeto que se debe á los muertos, y más si éstos son nuestros cristianos progenitores.»

Por desgracia, antes que en las villas y pueblos de Mallorca se cometieran estas profanaciones, Palma, la Capital, había dado el ejemplo.

Unimos nuestra protesta á la del valiente *Inquero Rancio*.

TRINQUES

Se'n va Jesús, carregat
d'un cantiret á la espatlla;
perque'l bon Joseph té set,
va á la font á cercar aygua.
Pren un camí pedregós
que cap á la font guíava,
y ab los blanchs peuets descalg
trepitja la pedruscada.
Ja hi troba un llisar humit
y sobre'ls códols va caure,
fent dèrnes del gerricó
quan á la font arribava.
¿Cóm ho farà'l Minyonet?
¿Cóm ha de portarsen l'aygua?
S'acosta al ull de la font,
y a-n-el broll para la falda
del vestit, que li texí
tot d'una peça sa Mare.

Pren lo camí pedregós,
portantsen l'aygua gemada
dins la falda del vestit,
sens que una gota n'hi cayga.

Joseph d'aquella aygua beu,
com un colomet sens mácula
que á les fonts del Paradis
s'abeura en delicia santa,
tornanli l'ánima al cos
la frescor de l'aygua clara.
Y María tendrament
besa son Fill, pur com l'auba.
com l'auba que li dugués
plena de perles la falda.

JOAN AGUILÓ, *Pvre.*

Quinse dies à Valencia (*)

Records è Impressions

VI.

AMICH J. C.

Supos esperas te diga qualque cosa sobre *Art*, de lo que he vist dins la moderna ciutat del Turia; sols pug transladarte quatre notetes de les que trob en ma cartera.

En primé lloch me produhí molt bon efecte l'axamplament y rectificació del carrer de la Pau, quals edificis modernistes ab sos grans cafés y tendes que lo acompanyan fins á la plassa de la Reyna mostran bon gust y rica exornació; més lo que 'm fé goig va ser lo campanar de Santa Catalina puis sa torre *plateresca* contrasta bellament, vista de lluny, dominant la nova arquitectura civil. Lo carrer de Colón, divissori de la ciutat vella y les barriadas noves, desde l'airosa *plassa de toros* fins á la fàbrica d'electricidad, axí meteix es notable; sobre tot per l'atrevit *gust* de la casa que també dona frontis al carrer de D. Joan d' Austria. Son estrany estil me recorda la genialitat del gran Gaudí, autor del palau Guell a Barcelona. Ab tot y això encara vaig contemplar gustosament la xurriguerresca fatxada del palau del *Marqués de dos ayguas* exornada p'el nostro professor Gimenez, acomodantla admirablement al estil de sa fantasiosa portalada. Ara deg parlarte de la viva impressió que 'm produhí l'estatua del Rey En Jaume, a cavall, tota de bronso dins lo parch vehinat de la Glorieta. Record que D. Mariano Aguiló, (a. e. s.) me digué havia aconsellat al seu autor, A. Vallmitjana, que no lo posás ab s' espasa alta, sino ab actitud de protegir als moros vensuts el dia de Sant Dionís, en qué entrá triufant dins Valencia. Es un monument que honra la ciutat per tots estils. L' estatua d' el pintor Ribera, me semblá un poch *teatral*; ni son jardinet encanastrat, ni s'emplantament la favoreixen.

De les d' En Lluís Vives y del *Patriarca*, ja t'en vaig parlar. Sols citaré més la de la Viscontesa de Jorbolan (Madre Sacramento) també obra d' en V. Vallmitjana, esculturada en marmol sobre un artístich sepulcre d' estil renaixament; está ajonallada, mirant al Santíssim, en lo Colegi-assiló, de les Adoradores, (qual institució fundá) dins lo nou axamplament.

Un *àngel del silenci*, firmat: E. Burriel, vaig veure posat sobre una tomba del cementeri, que 'm semblá obra mestre. Dins aquest camp sagrat, fá uns coranta anys, sols hi havia notable lo *sarcófago* porticat de marmol de la familia Dotres; ara es un museu d'Arquitectura funeraria. Hi ha de tot, molt de *capritxo*; en general de caracte profá y estils infats que no acusan les creències del Catolicisme. *Baldaqinos, cúpulas, bustos* de bronso retratos dels artistes difunts, y fins y tot la tomba d' en Fabriló cuberta ab sa capa y decorada (!) ab lo cap del brau qui lo degué matá.

Bé es ver que ara n' a'san una, del Arquitecto senyor Cortina, que com la capella criptada del senyor G. Roig, d' estil neogreg, será de los més artísticament concebut y realisat.

Passem á un altre ram.

D. Rafel Domenech, jove profesor de Teoria è Història de les Belles Arts, en l' Acadèmia,

m'acompanyá á la fàbrica de *Majólicas* titulada *La Ceramo*, camí de Burjassot; y son amo y Director D. Jusep Ros, nos va mostrá ses pessas fetes, sos obradors y forns. No creya jo que, fora de *la Cartuja de Sevilla*, dins Espanya, aquesta industria estigués tan adelantada.

Te assegure que, en classe de cerámica imitació moresca se fabrican pessas tan belles y de tanta importancia com ne concedian á las porcelanas de *La Moncloa*, y als gèrros de Sevres. Basta dirte que sols per copiar un plat, dit Director, fé un viatge á Glasgow! Doncs bé: d'aquestes preciosidats non 'ha enviada cap a l'exposició universal enguany celebrada.—Pera qué? nos deya son fabricant artista, si jó no pug satisfacer lo que defora d' Espanya sens parar me demanan.

Ocasió es aquesta per dirte, que tamé a Palma de Mallorca ha comensat á elaborar cerámicas fines. D. Pere A. Cetre, amb una curolla y una constancia, raras dins la nostra illa, ha muntat una fabricació de retjoles colorides y vernisades que fan la competencia a les millors que fins ara hem rebut de les retjolerias espanyoles. Però, en lo que progressa més es en l'art d'imitar els gèrros y ánforas gregues y romanes de tons mates a dues tintes; y en la de pots y plats blanchs ab dibuixos blaus, del sigle XVII. També treballa el género modernista, que es un gust; y prova amb ecisit l'exportació de totes aquestes classes de cerámica decorativa, y la de *bibelots*, ánfores jardineres, *bustos—reveries* y figures, originals y còpiès, modelades ab molt *d'sprit* y *amore* (perdona'm la mescladissa d'idiomas) per l'artista D. Jusep Hoyos y alguns altres joves d'enginyós talent.

¡Sols que te puga alabar qualque mostra del art industrial de *La Roqueta!*

Altra fàbrica, *La Cartujilla*, muntada per don Jusep Forteza *Rey*, mereix citarse: se dedica a la confecció de plats y tassas d'un *kaolin* (trobat dins Mallorca), y també modela baixos relleus. Ara se propossa aplicar els dibuixos irisats color de coure, ab policromia esmaltada, als seus productes, y sos ensays li donan esperansa de lograrhó prest.

Tornant á Valencia; ¿voldrás creure que, havent visitat el més important establiment de sederia per cortinatjes y per ornaments relligiosos, me vaig trobar amb sos meteix dibuixos desde molts anys coneguts?

Sobre tot, en lo ram de robes texidos per vestidures sacerdotals, no vaig veure tan belles y variades mostres decoratives com les mos ofereix Barcelona. Veritat es que aquesta, fa estona se cuyda d'ensenyar al seu jovent lo dibuix aplicable al Art suntuari, y en trèu gran profit. Això me fa memoria, del ram dels broidats que a tantes pobres al-lotes, dona menjar dins Palma. ¡Quina llástima que en la nostra Escola de Belles Arts, no s'haja dat a n'aquesta industria l'aussili que necessita! (a)

Y lo meteix te dich respecte dels altres industrials: constructors de mobles, adornistes, ferretaynes; aquí tots s'aconhortan copiant estampas, segons s'eyma y ses manyes de cada qual. ¿Un professor que los espliqui en que consisteix el Dibuix aplicat a les Arts y a les Industries?

(a) Si no fos per mon amich D. Juan Umbert dibuxant de patrons y cifras per broidá, qui promogué l'abertura d'una classe per atletes, y la dona dins dita Escola, la major part de las nostres broadores no sabrian perfilar una curva..

(*) Vide els núms. 188, 190, 192, 194 y 199.

Amich meu: Jo no l'he vist encara.

Respecte de *La Pintura valenciana*, poch pug dir, per no haver visitat als pintors moderns, que no coneg personalment; pero sí vaig tenir el gust de veure els quadros que estava pintant el senyor Acadèmic D. Eduardo Soler y Llopis, artista de còr y d'inspiració que sols té els seus pincells á mercé dels retauls d'iglessies. Ell es un dels qui han pintat la cúpula de Sant Bartomeu, y els plafons de *La Compañia*. Una imitació del estil de les pintures del sigle xv, me mostrá: *la Verge dels Angels* que es una joia bellíssima. Me recordá *l'adoració dels Magos*, feta per mon pahisá, únich amb aquest gènere D. Faust Morell.

Fins un altra, que será la derrera, si Deu ho vol.

B. FERRÁ.

L'axamplament de Palma

¡Pant per noltros!—Segons telegrama del 29 del corrent, «Convencido Ministro (de la Guerra) necesidad abrir portillos mientras tramitase expediente plano ensanche, aconsejó instancia que haremos mañana. señalando boquetes»

Dia 8 de Juriol passat estamparem: «Bastava demanar (com heu hem proposat desde l'any 1868) permis per obrir sis grans portells a les murades, en direcció á ses grans exides foranes, ... interin arribás es dia de... etc. etc.»

Los tenim trassads sobre el plá de Palma, fá temps; però, sols el Ministre de la Guerra ha opinat com noltros.

F.

TRIBUNA DE CORT

—Día tenga, Senyó Regalessí.

—¿Qué hi há, Xim Xerrim?

—Que prest serem inglessos, segons contan els diaris de París y de Madrit.

—¿Vols dir?

—Mos tenen s'uy demunt; no dormen, y son *escapassos* de coparnos a les fosques. S'altra dia en vaig veure un que duya mapades totas las costes de Mallorca, amb ses cales y fondaris d'aygo, que heu havia comprat dins Palma mateix. *Devonses afigurse* que amb ses senyes que mos hi han posades per Pollensa y Alcudia, sí poden saltá cualsevol hora, y alsá sa bandera, y *devonses* aixancá un corassat devant cada port, *devonses* telegrafos tayats, y *prendirse!*

—Y es Govern espanyol, que ja es mort?

—Però está *extramunciat*, y no te cap barco que no fassí aygo des susto que prengueren á ses Filipines y Santiago.

—¿Vol dir, correm perill de veras?

—Y ara que tomarem ses murades, podrán entrá a peu pla; a no ser que torniu fer trincheres de terra,.... Jo ja estodíy inglés amb un mariné que s'engatá y romangué a Mallorca.

—¡Això mos mancaval

—Y valga que ara es Vicari General ja ha comensat a *fé un dilsionari* mallorquí; si hey posa es termes també amb inglés, será un bon negoci.

—No en sabs de mes fresques?

—Que el temps va tant fret, que el patriotisme mallorquí perilla morí enredat. Pero els inglessos lo farán entrá en reacció de veras.

—¡Deu no ho vulgal!

—Día tenga.

El Taquígrafo, GIL.

En-hora-bones.—Les enviam al M. I. Sr. D. Martí Llobera, per haver sigut elegit canonge, en lloch del † Molt J. Sr. D. Francisco Santaella; y a Mossen Bernat Batle, Dr. del Collegi del Sagrat cor de Jesus, per haver estat nombrat Professor de Relligió en l'Escola Normal de Palma. —Que sia per molts d'anys.

SANTS Y FESTES

DE LA PRESENT SETMANA

Dia 3.—Dilluns.—S. Francisco Xaviér conf.

Dia 4.—Dimars.—Sta. Bárbara vg. y mr.

Dia 5.—Dimecres.—S. Sábás abd.

Dia 6.—Dijous.—S. Nicolau de Bari arbe.—Dijuni.

Dia 7.—Divenres.—S. Ambrós bisbe y dr.—Dijuni.

Dia 8.—Dissapte.—La Purissima Concepció de Ntra. Senyora patrona d'Espanya.

Dia 9.—Diumenje.—**✠** II d'Avent: Sta Leocadia vg. y martir.

NOTICIES HISTÓRIQUES

Dia 8, la festa de la Purissima Concepció de nostra Senyora, celebrada á Mallorca ab gran solemnidad desde poch temps després de la conquista y aumentada encare més la seua suntuosidad en el sigle xiv per don Lluís de Prades bisbe de Mallorca, el qual concedí moltíssimes indulgencies als qui dejunassen la seua vigilia y visitassen la capella y altar que l'hi dedicá en la Catedral; ahont fench jurada p'els Pares de la patria, a principis d'el sigle xvii, per Patrona del reyne Balear, colcant ab commemoració d'aquest fet, una estatua de la Senyora l'any 1620 pardemunt la porta principal de les murades de dita ciutat.

Rebut y agrahit

I—Del M. I. Sr. Dr. D. Eduardo M. Vilarrasa, Arcipreste de la Catedral de Barcelona, *mil exemplars* prospectes de l'excelent revista mensual «Anales del culto á S. José y á la Sagrada Familia» (3 pesetas anuals). Los repartirem als nostres suscriptors, així com nos ho suplica dit bon colega.

II—Impresiones y Lenguaje de España, en prosa y verso, por Esteban Paluzie-(Barcelona). Conté escullides mostrars de tota classe de literatura castellana desde l'any 1489 fins al present (en la derrera plana s'hi transcriu la primera de les *Lahors de la Sacratissima Verge Maria, per Mos. Bernat fenollar*, impresas a Valencia l'any M.CCCCLXXIII.)

Es un llibret molt util p' els estudiants.

III—La *Memoria* de la sesión pública celebrada por la R. Academia de S. Carlos de Valencia, en la apertura del Curso de 1900 á 1901.

IV—Una invitació de D. Joan Valenzuela, President del *Colegio Oficial de Farmacéuticos*, per assistir a s'inauguració. Dia 30 del passat.

RECLAMS

I A LA NINETS!

Mistèris per Betlemets. A sa tenda *La Roqueta*, del carrer de Snt. Miquel, entre ses variades pessés d'obra fina de *porcellana Mallorquina*, s'hi venen les hermoses figuretes d'argila cuyta, nomenats *Misteris fets d'en Pepe* (D. Jusep Font). Son vertaderes miniatures artistiques; se componen de Maria Verge, lo minyonet Jesus, Snt. Jusep, los tres pastors adorants, el bouet y la muleta. També hi ha el joch dels Reys ab sos criats. Poden triar entre diferents grandaries.

Hem rebut algunes composicions, en prosa y en vers, y també una remesa d'*adagis* mallorquins. Heu aprofitarem així com tenguem espay y venga bé.

Gracies als nostros colaboradors desconeguts.

Tenim per vendre algunas col·leccions del MALLORCA DOMINICAL. Qui en vulga adquirir pot demanarne en la nostra *Administració*.